

Lietuvos vaikų vėžio asociacijos „Paguoda“ pranešimas spaudai
Vilnius
2015-12-14

Vystantis pažangioms technologijoms ir atsirandant inovatyviems gydymo būdams, per pastaruosius 30 metų vaikų vėžio gydymo rezultatai ženkliai pagerėjo. Pagrindinis gydymo efektyvumo rodiklis – asmenų po išgydytos onkologinės ligos šgyvenamumas. Šiuo metu bendras išgyvenamumas siekia 80%. Taikant Europoje ir Skandinavijos šalyse patvirtintus gydymo metodus, Lietuvos Vaikų Onkohematologinis centras yra pasiekęs puikių rezultatų, nes pavyksta išsaugoti nuo 60% iki 95% besigydančių vaikų gyvybių. Gydoma pagal naujausius Europos akredituotus šių ligų protokolus, ligai diagnozuoti naudojami Vakarų šalių diagnostikos standartai.

Tačiau dažniausia vaikų onkologinių ligų komplikacija po taikyto gydymo – lytinių organų pažeidimas dėl skiriamos agresyvios chemoterapijos ar radioterapijos, dėl ko vėliau, jau užaugę, šie vaikai susiduria su nevaisingumo problema. Todėl labai svarbu kalbėtis su vaikais bei jų tėvais ir informuoti apie pasekmes bei naujas technologijas, kurių dėka galima išvengti nevaisingumo ateityje, ir gyventi kokybišką tolesnį gyvenimą.

Šiuo požiūriu labai aktualus šiandien svarstomas pagalbinio apvaisinimo įstatymas, kuris skaudžiai nulems onkologine liga sergančių vaikų ir paauglių ateitį. Dabar svarstomame įstatymo projekte numatomas lytinių ląstelių saugojimo ribojimas - trumpais 5 metų ar bet kokiais kitais terminais - užkirs kelią onkologiniams pacienatms pasinaudoti onkologinės ligos metu užšaldytais savomis lytinėmis ląstelėmis (spermatozoidais ir kiaušialąstėmis). Dabartinis svarstomas įstatymo variantas atsižvelgia tik į donorų lytinių ląstelių, skirtų kitų asmenų apvaisinimui, saugojimo (ir sunaikinimo) perspektyvas. Tačiau neatsižvelgiama į asmenų, kurie lytines ląsteles užšaldo ir saugo savo pačių reikmėms, poreikius. Tokiu būdu visiškiai neatsižvelgiama į vaiko, sunkia liga susirgusio vaikystėje, interesus, dėl ko 14-15 metų paaugliai, praras bet kokią viltį ateityje turėti savo genetinių vaikų.

Užsienio šalių patirtimi (pvz. Švedija, Danija, Nyderlandų karalystė, Vokietija, Jungtinė Karalystė), kuomet onkologine liga suserga vaikas ar paauglys, jis yra supažindinamas su naujausiomis biotechnologijomis, jam išsamiai ir suprantamai paaiškinama apie visas galimas rizikas bei galimybes išsaugoti savo lytines ląsteles ar net reprodukinius (lytines ląsteles gaminančius) audinius. Yra sukurtų ir vaizdinių priemonių, kaip tai yra atliekama (Švedijos Karolinska Instituto patirtis).

Lietuvoje, kaip bebūtų gaila, šiuo požiūriu, lyginant su Vakarų valstybėmis, vis dar esame viduramžiuose, kai neapsišvietusi ir neišsilavinusi visuomenė yra gąsdinama dievo baismėmis. Iš tiesų šiandien Lietuvoje turime absoliučiai visas galimybes – ir aukščiausio lygio specialistus, ir naujausiomis technologijomis bei įranga aprūpintas laboratorijas ar biologinių mėginių saugyklas. Didžioji problema - visuomenės švietimas ir medicinos darbuotojų pasitikėjimo visuomenėje stiprinimas. Vis dar peršama nuomonė, kad užšaldytos lytines ląstelės bus įvairiausių komercinių sandorių objektas, metami neteisėti kaltinimai visai medikų bendruomenei.

Todėl šiuo metu labai svarbu atsisakyti bet kokių ribojimų dėl užšaldomų audinių ir ląstelių rūšių, bei saugojimo terminų. Užsienyje reprodukciniai audiniai šaldomi net kelių mėnesių sulaukusiems kūdikiams, kuriems diagnozuojami įgimti onkologiniai susirgimai. Tokiu atveju net neaišku – kiek laiko reikės tuos audinius ir ląsteles saugoti, kad pasveikę ir užaugę tokie mažieji pacientai galėtų juos panaudoti ir susilaukti savo genetinių palikuonių. Mokslui žengiant į priekį vis daugiau turėsime audinių šaldymo atvejų. Tokie gydymo metodai jau taikomi ne tik onkologiniams ligoniams, bet ir kitiems asmenims - pavyzdžiui, sunkias stuburo traumas patyrusiems asmenims, kuriems spermatogenezė (spermatozoidų gamyba) sutrinka jau pirmaisiais metais po traumos. Todėl vėlgi vienintelė galimybė jiems susilaukti savo genetinių vaikų – iš karto būti informuotiems, užšaldyti savo lytines ląsteles ar audinius, ir po kelerių ar keliolikos metų panaudoti juos sau patiems.

Lietuvos vaikų vėžio asociacija "Paguoda", sergančių onkohematologinėmis ligomis vaikų vardu, prašo atsižvelgti į aukščiau išdėstytus pastebėjimus ir pasisako už neterminuotą ir nemokamą lytinių ląstelių ir reprodukcinų audinių laikymą. Manome, kad, kiek ir kokių lytinių ląstelių ar audinių šaldyti, kiek laiko juos saugoti, ir kokio amžiaus būnant kurti šeimyninį gyvenimą bei susilaukti vaikų, turi nuspręsti pats pacientas kartu su gydančiu gydytoju. Tai negali būti reguliuojama įstatymu.

Lietuvos vaikų vėžio asociacijos „Paguoda“
Direktorė
Daiva Žaromskienė

